

De mi van, ha tévedünk?

DOI: 10.46522/S.2025.02.7

KUTI Csongor, LL.M, S.J.D.

University of Arts, Târgu-Mureș

kcsongi@yahoo.com

Abstract: What if we are wrong?

The conclusions of more than a decade's worth of scientific research seems to lead towards the crystallization of a number of axioms about the effects new media exerts upon public disputes (social discourse, public opinion, debate culture, freedom of speech). This presentation focuses on three such axioms: "new media facilitates the formation of opinion bubbles", "bubbles enhance interactions between persons sharing similar beliefs", "this reduces the possibility of confronting distinctive opinions, polarizes and endangers democracy". They fit nicely into contemporary mainstream worldviews, as well as into the discussions about the renaissance of fascism, once thought to be marginalized for good, the resurgence of populist political language, and the increasing popularity of more than worrying public figures.

But what if we are wrong? Could it be some faux nostalgia, which makes us perceive traditional (legacy) media, from the perspective of the new, as diverse, balanced and unbiased? Are social media platforms indeed made up of interactions between consenting individuals? And could/would pre-Internet/Internet-free public life have been less polarized than what we experience it as today?

Key words: *big tech; monopoly; platforms; polarization; regulation.*

Az elmúlt bő évtizedben kialakulni látszik néhány axióma az új média közbeszédre, közgondolkodásra, vitakultúrára, szólásszabadságra gyakorolt káros hatásáról, úgymint: „az új média a véleménybuborékok kialakulását támogatja”; „a véleménybuborékok a hasonló nézeteket osztó emberek interakcióit erősítik”; „mindez az eltérő álláspontok megvitatását nehezíti, polarizál, veszélyezteti a demokráciát”.

A buborékelmélet úttörői (Pariser 2011) egy olyan intellektuális elszigetelődés kialakulásáról értekeztek, amelyet az új média preferencia-térképezési algoritmusai határoznak meg, amelyek mintegy „beburkolják” a felhasználót, olyan tartalmak és közösségek irányába terelgetve, amelyek megegyeznek az ő meggyőződéseivel, ugyanakkor elzárva őt a nézeteivel ellentétes információktól és személyektől. Ekképp egy ideológiailag „biztonságos” és kihívásoktól mentes kellemes buborékban találhatják magukat. Hasonló érvrendszeren alapul a visszhangszoba-elmélet is (Sunstein és Vermeule 2009; Sunstein 2017). Eszerint az újmédia-platformok egyfajta „intellektuális szeparék” létrehozását támogatják, amelyekben nincsen helye az eltérő véleményeknek, csupán felhasználóik nézeteit visszhangozzák. Mindez pedig

jelentősen csökkenti az eltérő nézeteket valló polgárok eszmecserejének esélyeit, növeli a polarizációt, aláássa a demokráciát.

A buborék- és visszhangszoba-elmélet egyrészt az intelligens szoftverek működési elvének közkeletű értelmezésén (az algoritmus felajánl egy adott számú opciót a felhasználó számára, aki kiválaszt egyet a lehetőségek közül, a preferenciái alapján pedig az algoritmus újabb javaslatokkal fogja további interakciókra ösztönözni), másrészt a digitális szolgáltató feltételezett gazdasági haszonszerzési törekvésein alapul (a szolgáltató célja a felhasználói tevékenységek és preferenciák feltérképezése és azok értékesítése az ügyfelei – hirdető, szolgáltató, gyártó, szervezők stb. részére).

A két elmélet között ugyanakkor legalább két jelentős különbség is megfigyelhető. A véleménybuborékokat kizárólag az algoritmusok hozzák létre, míg a visszhangszobákat a felhasználók alakítják ki. Továbbá a buborékelmélet inkább az egyéni információfogyasztást vizsgálja, míg a visszhangszoba-elmélet virtuális közösségeken belüli interakciókra összpontosít.

Mindkét elmélet esetében nyilvánvaló, hogy a digitális technológiának köszönhető a létezésük, de ez némiképp függetlenül történik a bővebb társadalmi kontextustól.

Azonban az empirikus kutatások túlnyomó része nem támasztja alá a két elmélet által megfogalmazott – algoritmus és/vagy felhasználó által generált – intellektuális elszigetelődést. Ellenkezőleg, a közösségimédia-felhasználók többnyire találkoznak és vitába is bocsátkoznak más, eltérő nézeteket valló felhasználókkal. Sőt, egyes közösségek kifejezetten keresik a velük ellentétes nézőpontokat képviselő felhasználókat. Például a NAFO közösségimédia-mozgalom az orosz online propaganda és dezinformációs tevékenységek ellen visel információs hadviselést, vagy ott van a Reddit népszerű r/ChangeMyView fóruma, ahol a felhasználók leírják véleményüket egy vitatott kérdésben, és arra kéri a többi fórumozót, hogy érveljenek amellet, hogy miért kellene megváltoztatniuk véleményüket.

A buborék- és visszhangszoba-elmélet kritikusai a technológiai determinizmus problémáját is megfogalmazták, amely szerint a tisztán technológia-alapú magyarázat figyelmen kívül hagyja a korábban fennálló társadalmi problémákat. Kiemelik, hogy ezek az elméletek olyan kritikus közéleti események után váltak népszerűvé, mint Donald Trump első választási győzelme vagy a Brexit népszavazás, és ilyen kontextusban úgy tűnhet, mintha a felelősséget a társadalmi problémákról a technológiára terelnék, túlegyszerűsítve utóbbiak mindennapi életre gyakorolt hatását.

Figà Talamanca és Arfini szerint a véleménybuborékokat és a visszhangszobákat nem kizárólag az algoritmusok generálják, hanem inkább az, ahogyan a felhasználók az információkat és egymást érzékelik az online térben. Eszerint nem önmagában az elérhető információ, hanem inkább a felhasználóknak az elérhető információhoz kapcsolódó viszonya az, ami meghatározó jelleggel bír (Figà Talamanca és Arfini 2022).

Meglátásuk szerint a személyes kapcsolatokra helyezett hangsúly – ami elsősorban a közösségi médiára jellemző – lehetővé teszi az egyének számára, hogy egy közvetítés

(mediálás) nélküli és kontextusszegény környezetben szembesüljenek a sajátjukkal ellentétes nézőpontokkal. Ez pedig rugalmatlanabbá teszi az egyéneket, akik hajlamosabbak lesznek saját nézőpontjukat igazoló véleményeket keresni, tehát a véleménybuborékok és a visszhangszobák létrehozása szándékosan történik, azaz felhasználói döntések, a felhasználó-technológia interakció következménye, nem csupán a preferenciaterképező algoritmusok okozata.

Megkerülhetetlen tény, hogy jelenleg azok a terek (felületek), amelyek a leggyorsabban biztosítják a legtöbb információhoz való hozzáférést és ezzel egy időben azok megvitatásának legnépszerűbb nyilvános fórumait is, tehát a véleménynyilvánítás és a tömegkommunikáció kulcsszereplői a digitális ökoszisztémánk meghatározó tényezőivé vált *mediaplatformok* (Mezei és Träger 2024). Ez a jelenség nemcsak a korábbi kommunikációs gyakorlatokat, hanem a piacról alkotott hagyományos elképzeléseket is felülírja, ami sajátos szabályozási igények felmerüléséhez és az ezekhez igazodó megoldási lehetőségek kutatásához vezet. A platformok százegyedszázad alatt az egyéni információszerezés, és ezzel együtt a manipuláció (pl. a különböző választási folyamatok befolyásolására tett kísérletek) legfontosabb közvetítőivé váltak, miközben hirdetési felületként a kereskedelmi célú tartalmak közzétételének is elsődleges színterei, folyamatosan új szakmákat és foglalkozásokat teremtenek, és nem utolsósorban növekvő jelentőségű egyéni és közösségi identitásképző tényezőként is értelmezhetők.

A hardverek, szoftverek és működtetőik / felhasználóik hálózatba kapcsolásával és folyamatos online jelenlétével létrejövő digitális ökoszisztéma a platformok által a feltöltött / létrehozott tartalmakat is összekapcsolhatóvá rendeli, sajátos, folyamatos kölcsönhatásra épülő rendszert képezve, olyan különleges üzleti modellek létrejöttét is lehetővé téve, amelyek világgazdasági jelentősége akár egyes szuverén államokéval is összemérhető (ld. Alphabet, Meta, Amazon stb.). Mivel ezen üzleti vállalkozások tevékenységének teljes, de legalábbis túlnyomó része a digitális ökoszisztémán belül zajlik, virtuális termékek, szolgáltatások (úm. *adatok*) értékesítésével (és értékesítésének közvetítésével) kapcsolatban – amelyek nagyon is konkrét következményekhez vezetnek a fizikai világban –, ezáltal a hagyományos kereskedelem felügyeletét biztosító elvek, eszközök és intézmények kevésbé érvényesíthetőek tekintetükben.

Viszonylag rövid idő leforgása alatt az ebben az új üzleti modellben legleleményesebben működő nagy informatikai vállalatok (*big tech*) olyan szintű tudásmonopóliumot és ezáltal gazdasági fölényt alakítottak ki, amely könnyen jelentős politikai befolyásszerzéssé konvertálható: a digitális ökoszisztéma felett gyakorolt privát ellenőrzés a társadalom feletti ellenőrzés eszközévé válhat. Érthető tehát, hogy sürgető szükségletként merül fel e digitális ökoszisztémában üzleti haszon megvalósítására törekvő szereplők tevékenységének olyan hatósági szabályozása, amely, a sajátos körülményekre tekintettel, alkalmas lenne megakadályozni a túlzott egyenlőtlenségeket, ezáltal pedig a kizsákmányolás normalizálódását. Jelen vizsgálódás

szempontjából ennek egyik eleme a digitális nyilvánosság felett kialakított társadalmi felügyelet lenne.

Fentiek alapján nyilvánvaló, hogy az egyedi, nemzetállami szintű szabályozások kevés sikerrel próbálkozhatnak felügyeletük alá vonni a földrajzi határoktól és többnyire a fizikai valóság kötöttségeitől is függetlenül működő piacot. Az ökoszisztéma egyes – jellemzően tárgyi – elemei (kommunikációs hálózatok, szerverparkok, információtechnológiai eszközök) ugyan bizonyos mértékben a nemzeti jog hatásköre alá vonhatók, de a folyamatos, nagymértékű műszaki-technológiai fejlődés az ez irányú törekvések is egyre inkább megnehezíti. Úgy tűnik, tényleges felügyeletet kizárólag nem demokratikus környezetben lehet megvalósítani: a globális világhálótól való teljes fizikai elszigeteléssel, esetleg annak saját (*intranet*) vagy a hatalom által ellenőrzött változatával való kiváltásával (l. iráni Nemzeti Információs Hálózat, oroszországi Runet, kínai Nagy Tűzfal, észak-koreai Kwangmyong, Kuba, Mianmar).

A hatékony beavatkozás tehát összehangolt nemzetközi szabályozást kíván, nemcsak az egyes államok nemzeti normáinak, hanem azok különböző jogágainak (területeinek) tekintetében is (Pünkösty 2022, 175).

Az Európai Parlament és a Tanács rendeletei a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (Digitális Szolgáltatásokról Szóló Rendelet)¹; a digitális ágazat vonatkozásában a versengő és tisztességes piacokról és a (EU)2019/1937. és (EU)2020/1828. irányelvek módosításáról (Digitális Piacokról Szóló Rendelet)²; a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról valamint a 300/2008/EK, a 167/2013/EU, a 168/2013/EU, az (EU)2018/858, az (EU)2018/1139. és az (EU)2019/2144. rendelet, továbbá a 2014/90/EU, az (EU)2016/797. és az (EU)2020/1828. irányelv módosításáról (Mesterséges Intelligenciáról Szóló Rendelet)³ az EU-n belüli szabályozások összehangolását hivatottak megvalósítani.

A rendeletek a digitális ökoszisztéma sajátos jellegének megfelelő szabályozást igyekeznek megvalósítani (pl. a szolgáltatás helyszínéhez /EU/, nem pedig a szolgáltatást nyújtó vállalkozás telephelyéhez köti a joghatóságot, a vállalat digitális piacon játszott szerepéhez igazítja a minősítését/besorolását, vagy a jogsértő árbevételhez arányosítja a kiszabható bírság mértékét), szem előtt tartva a felhasználók jogainak védelmét, az egyenlőtlenség (információs aszimmetria) és az ebből fakadó kiszolgáltatottság/kizsákmányolás mértékének csökkentését (pl. adatvédelem, átláthatóság, ellenőrizhetőség). Megemlítendő, hogy az uniós szabályozás nemcsak a jogorvoslatra, hanem a megelőzésre is hangsúlyt fektet, számos kötelezettséget róva a platformszolgáltatókra (Mezei és Träger 2024; Zódi 2023).

¹ (EU)2022/2065, 2022. október 19.

² (EU)2022/1925, 2022. szeptember 14.

³ (EU)2024/1689, 2024. június 13.

A Digitális Szolgáltatásokról Szóló Rendelet (DSA) négy kategóriába sorolja a digitális közvetítő⁴ szolgáltatókat: tárhelyszolgáltatók, online platformok, óriásplatformok és nagyon népszerű online keresőmotorok, az egyes kategóriákra vonatkozó kötelezettségeket pedig a szolgáltató *méretének* függvényében határozza meg, abból a feltevésből kiindulva, hogy az egyes platformok mérete és az általuk jelentett társadalmi kockázat egyenes arányban állnak egymással. A kockázat mibenlétére a rendelet nem ad egy kimerítő, általános meghatározást, mindössze négy példát sorol fel „a szolgáltatások kialakításából, működéséből és használatából, illetve a szolgáltatások igénybe vevői általi esetleges visszaélésekből származó rendszerszintű kockázatokra”⁵: jogellenes tartalmak terjesztése vagy a szolgáltatással való visszaélés (bűncselekmény elkövetése vagy jogellenes tevékenység céljával); az EU Alapjogi Chartájába foglalt jogok gyakorlására kifejtett tényleges vagy előrelátható negatív hatások; a demokratikus folyamatokra, a közbeszédre és közbiztonságra gyakorolt tényleges vagy előrelátható negatív hatások; a közegészségre, kiskorúak védelmére gyakorolt tényleges vagy előrelátható negatív hatások (összehangolt dezinformációs kampányok, viselkedési függőség okozása).⁶

A méretarányos kockázatértékelésből kifolyólag az óriásplatformok és nagyon népszerű keresőmotorok⁷ működtetőire hárulnak a legjelentősebb, kockázatcsökkentéssel összefüggő kötelezettségek. A kötelezettségek egyszerre jelentik a rendelet által meghatározott intézkedések foganatosítását (pl. tartalommoderálási és reklámmegjelenítési rendszerek alkalmazása, magatartási kódexek, válságkezelési protokollok bevezetése – a felhasználóknak lehetőséget kell biztosítani a kétértelmű tartalmak megjelölésére és azok eltávolításának kezdeményezésére, a célzott hirdetések tilalma), illetve rendszeres kockázatértékelések végzését, tekintettel az egyes technológiai megoldások alkalmazására és a regionális kulturális sajátosságokra.

A Digitális Piacokról Szóló Rendelet (DMA) elsősorban a tisztességes versenyfeltételek megteremtésére és a fogyasztók védelmére fókuszál. Jelen írás szempontjából legrelevánsabb előírásai a *kapuőr* fogalmát igyekeznek meghatározni. Eszerint kapuőrnek azon szolgáltatók minősülnek, amelyek „fontos kapuként” lehetővé

⁴ „Közvetítő szolgáltatás” alatt a rendelet *egyszerű továbbító* (a felhasználó által küldött információ hálózaton keresztüli továbbítása vagy a hálózati hozzáférés biztosítása), *gyorsítótárazó* (a hálózaton továbbított információ átmeneti tárolása más felhasználók részére történő későbbi, hatékonyabb továbbítás céljából) és *tárhelyszolgáltató* (a felhasználó által meghatározott információ kérésre történő tárolása) szolgáltatásokat ért.

⁵ (EU)2022/2065, 2022. október 19., preambulium (79)

⁶ (EU)2022/2065, 2022. október 19., preambulium (80)–(83)

⁷ A rendelet szerint „óriásplatformnak” vagy „nagyon népszerű keresőmotoroknak” azok a szolgáltatók minősülnek, amelyek az EU területén havi átlagban legalább 45 millió felhasználóval rendelkeznek. Az egyes szolgáltatók minősítése a Bizottság erre vonatkozó határozata által történik.

teszik az üzleti felhasználók számára a fogyasztók (úm. *végfelhasználók*) elérését.⁸ Az igen tág meghatározás alapján kapuőr platformszolgáltatónak tekintendők az online szolgáltatók mellett az offline, telepített formában működő informatikai szolgáltatásokat kínáló vállalkozások is (operációs rendszerek, keresőprogramok, adattárolási megoldások stb.). A kapuőr-végfelhasználó viszony meghatározó jellemzője pedig az, hogy a szolgáltatás igénybevétele ellenszolgáltatás fejében történik: a fogyasztó fizet, és/vagy adatai elérhetővé válnak a platform üzleti felhasználói számára.

Ebben a kontextusban a rendelet arra kötelezi a platformszolgáltatókat, hogy bizonyos mértékű szabadságot biztosítsanak fogyasztók számára az általuk kínált termék vagy szolgáltatás paramétereinek személyre szabásában, különös tekintettel egyésszt azokra a beállításokra, amelyek a fogyasztókat a platform üzleti felhasználói által nyújtott szolgáltatásokhoz irányítják, másrészt az egyes, nélkülözhető alkalmazások vagy bővítmények egyszerű eltávolításának lehetőségére.

Szintén fontos elem, hogy a platformszolgáltatóknak biztosítaniuk kell fogyasztók számára saját adataik hordozhatóságát, azaz a szolgáltatóváltás lehetőségét. Az adatkezelés esetében a rendelet igyekszik megakadályozni, hogy a kapuőr visszaéljen fogyasztói adataival, megtiltva számukra a megszerzett adatok felhasználását egyéb szolgáltatások nyújtásának céljából (Hohmann 2023).

A mesterséges intelligenciáról szóló rendelet (AI Act) a MI-rendszereket kockázatalapú megközelítésben sorolja kategóriákba (elfogadhatatlan, nagy kockázatú, rendszerszintű kockázatú), a szabályozás pedig a kockázati szint függvényében állapít meg arányosan szigorodó követelményeket.⁹ Az elfogadhatatlan kockázatot jelentő MI-rendszerek (adatok alapján történő értékelés és rangsorolás – „*social scoring*” – manipulatív MI) forgalomba helyezése, üzembe helyezése vagy használata tilos. Nagy kockázatot jelentő MI-rendszerek (biometria; kritikus infrastruktúra; oktatás és szakképzés; foglalkoztatás; alapvető magán- és közszolgáltatások; bűnüldözés; migráció, menekültügy és határigazgatás; igazságszolgáltatás és demokratikus folyamatok területén használt MI)¹⁰ esetében részletes szabályok vonatkoznak az MI-rendszerek azon forgalmazóira és működtetőire, amelyek termékei és szolgáltatásai az EU-ban elérhetőek. E rendszerek szolgáltatói számára a rendelet előír: kockázatmenedzselési rendszerek kidolgozásával kapcsolatos kötelezettségeket; adatkormányzási kötelezettségeket (a tanító, validálási és tesztadatkészleteknek relevánsnak és reprezentatívnak kell lenniük; a lehető legkevesebb hibát tartalmazhatják, és rendeltetésüknek megfelelően a lehető legteljesebbnek kell lenniük); naprakész, megfelelő műszaki dokumentációval kell rendelkezniük; naplózási lehetőséget kell biztosítaniuk a releváns események rögzítésére; felhasználók részére használati utasítás biztosításának kötelezettsége; emberi felügyelet biztosításának

⁸ (EU)2022/1925, 2022. szeptember 14, 3. cikk (1) bekezdés.

⁹ (EU)2024/1689, 2024. június 13, II–IV. fejezet.

¹⁰ (EU)2024/1689, 2024. június 13, III. melléklet.

kötelezettsége; pontosság, stabilitás, kiberbiztonság; minőségirányítási rendszer bevezetésének kötelezettsége.

Az általános célú MI-modellek szolgáltatóira vonatkozóan előírja a műszaki dokumentáció (beleértve a tanítási és tesztelési folyamatokat és az értékelési eredményeket) elkészítésének; információk és dokumentáció (azon szolgáltatók részére, akik MI-rendszereikbe akarják beépíteni az általános célú MI-modellt) biztosításának; a szerzői jogi irányelv tiszteletben tartását célzó politikák kidolgozásának; és egy, a tanításhoz használt tartalomról szóló, kellően részletes összefoglaló elkészítésének kötelezettségét. Szabad és nyílt forráskódú licenz alapján kibocsájtott általános célú MI-modellek szolgáltatóinak csak az utóbbi két kötelezettséget kell tiszteletben tartaniuk.

Egyes szerzők szerint, miközben úgy a DSA, mint az AI Act céljának tekinti a felhasználók alapvető jogainak védelmét, mégsem tekintik kiemelt kockázatnak a moderálási tevékenységet, holott e tevékenység során a szolgáltató olyan eszközöket vethet be, amelyek korlátozzák a felhasználó alapvető jogait (hozzáférés felfüggesztése vagy a megosztott tartalom monetizálásának kizárása) (Mezei és Träger 2024).

A digitális piacra, szolgáltatásokra és mesterséges intelligenciára vonatkozó EU-irányelvek felületes áttekintéséből úgy tűnik, e frissen kidolgozott szabályozások az új média vélelmezett (káros) hatásairól kialakult (jelen írás bevezetőjében említett) axiómákat tükrözik a véleménybuborékok létrehozásával, a közügyek nyilvános vitájának megnehezítésével, a társadalmi polarizáció elősegítésével kapcsolatban. Ennek megfelelően az EU-szabályozás igyekszik a platformszolgáltatók felhasználói számára valamiféle védelmet biztosítani a véleménybuborékokban való „foglalást” ellen (l. tartalommoderálási rendszerek, kártelen tartalom megjelölésének és eltávolítása kezdeményezésének lehetősége, a szolgáltatás személyre szabása, adatokkal való visszaélés tilalma stb). A digitális technológia és ökoszisztéma szerepe a társadalom szövetének megbontásában megkérdőjelezhetetlen. Az előzménytelenül gyors és radikális műszaki fejlődés komoly kihívás elé állítja a sokezer év alatt kialakult társadalomszervezési elveinket, intézményeink és erkölcsi normáink rendszerét, a világ megismerhetőségét ígérő, tudományos tényyszerűség alapuló racionalitásunkat.

De mi van, hogyha tévedünk? Ha rosszul mérjük fel a technológia hatásmechanizmusait? A technológiai fejlődés léptékéből kifolyólag kódolva van tanulmányozásának nehézsége. A folyamatosan változó digitális ökoszisztémában a kutatási eredmények „szavatossága” igencsak megkérdőjelezhető. Például egy alig öt évvel ezelőtti, az Egyesült Államok elnökválasztási kampánya kapcsán a Meta felületeit tanulmányozó széleskörű kutatás elhanyagolható szerepet tulajdonított a politikai polarizáció kialakulásába a platform felhasználói számára egyénileg hozzáférhető tartalmat meghatározó algoritmusnak (Alcott et al. 2020).

Egy újabb kutatás, amely az X közösségi platform (korábban Twitter) politikai megosztottságra gyakorolt hatását kísérte meg felmérni, arra a következtetésre jutott, hogy a felhasználói felület „csak neked” (for you) hírfolyamában adagolt, antidemokratikus attitűdöket és pártos ellenségeskedést tartalmazó bejegyzések

számának növelése vagy csökkentése¹¹ közvetlenül és nagy mértékben befolyásolja a felhasználókban a velük ellentétes politikai nézeteket vallókkal kapcsolatosan kialakuló érzelmeket, ami a polarizáció egyik ismert mutatója (Piccardi et al. 2025). Noha Piccardi és társai kísérletének legnagyobb megvalósítása egy módszertani újítás, amely a platformok működtetőinek közreműködése nélkül is lehetővé teszi a tartalomszintű beavatkozásokat és az algoritmusok hatásmechanizmusainak tanulmányozását, nem elhanyagolható a következtetésük sem, amely némileg árnyalja az eddig kialakult buborékelméleti megközelítéseket. Azaz a korábbi elmélettel szemben, amely a polarizáció létrejöttének okát a preferenciaterképező algoritmusok által kialakított kényelmes és biztonságos virtuális „intellektuális szeparékban” látta, amelyek elszigetelik a felhasználókat az övékkel ellentétes véleményektől, Piccardi és társai úgy találták, hogy a pártos ellenségeskedésnek való kitettséggel arányosan változik a polarizáció mértéke. Ráadásul olyan ütemben, hogy a negatív tartalmaknak fokozott mértékben kitett egyének esetében (akiknek többsége észre sem vette, a hírfolyamukban eszközölt változást) egyetlen hét alatt megvalósult megosztottság eléréséhez más körülmények között három év lett volna szükséges (Piccardi et al. 2025).

Természetesen a fentebb említett „szavatossági” probléma miatt elővigyázatlanúság lenne egy-két kutatás eredményéből általános érvényű következtetéseket levonni. Ami egyik platform esetében érvényes, másik szolgáltató esetében érvénytelennek bizonyulhat, ugyanez kijelenthető a különböző tartalomtípusokkal és formátumokkal kapcsolatban is. A technológiai fejlődés, a szabályozásban (és önszabályozásban) folyamatosan bekövetkező változások (pl. moderálásra vonatkozóan) megkérdőjelezhetik a kortárs kutatási eredmények és elméletek időbeli érvényét és általánosíthatóságát. Mint ahogy az is valószínűnek tűnik, hogy az ember kognitív képességeit nagyságrendekkel felülmúló *gépi intelligencia* széleskörű elterjedése, ezáltal pedig a valóság közkeletű érzékelésében és értelmezésében várható újabb nehézségek bekövetkeztével csak tovább növekedhetnek az emberi társadalommal szemben álló kihívások.

Míndez azonban nem jelenti azt, hogy összes korábbi tudásunk érvényét veszítené, és gyökereitől kellene újraértelmeznünk, amit eddig társadalomról, jogokról vagy kommunikációról gondoltunk. Jogi szempontból, a digitális ökoszisztéma által jelentett kihívások elindíthatnak egy kodifikációs folyamatot, amely akár egy új jogág kialakulását is eredményezheti (jelen írásban hivatkozott uniós szabályozási törekvések bizonyos tekintetben erre utalnak), ugyanakkor nem alábecsülendők a létező intézmények, elvek és korábban kialakított eljárások sem. Az egyes jogágak és

---

¹¹Ezt a kísérletet a platformszolgáltatótól függetlenül sikerült kivitelezni, egy böngészőre telepített bővítmény segítségével, amely nagy nyelvi modellek alkalmazásával tudta felismerni és átrendezni az antidemokratikus attitűdöket és pártos ellenségeskedést tartalmazó bejegyzéseket 1256 amerikai felhasználó hírfolyamában. A három csoportba sorolt kísérleti alanyokat változatlan, csökkentett, illetve megnövelt tartalmú antidemokratikus és ellenségeskedő tartalommal szembesítették.

szabályozási területek nyújthatnak releváns megoldási lehetőségeket az új technológia kihívásaira. Martin Andree könyvében több olyan beavatkozási lehetőséget is azonosít, amely kivitelezése nem igényel különösebb jogi innovációt. Ilyetén, a versenyjogi szabályozások lehetővé tennék a nagyon nagy platformszolgáltatók monopolhelyzetének felszámolását, maximális engedélyezett piaci részesedés meghatározásával, a túlnövekedett techcégek kötelező feldarabolásával. A büntetőjog régóta megállapította a törvénytörő tevékenység üzésével megvalósított haszonszerzés tilalmát, ami alapján nem ütközne leküzdhetetlen nehézségbe az illegális és/vagy jogsértő tartalmak monetizálásának tilalma. Az e-mail-szolgáltatók esetében a nyílt szttenderdek bevezetése tette lehetővé a kis szolgáltatók fennmaradását, a szellemi tulajdonjog területéhez tartozó megoldás a platformszolgáltatók estében is elősegíthetné a piaci szereplők diverzifikálását és a nagyon nagy szolgáltatók monopóliumának megtörését. Továbbá, noha a közösségi média platformok az elmúlt évtizedekben komoly erőfeszítéseket tettek a tartalomközvetítési szolgáltatások kisajátítására a hagyományos média kárára, a tények és vélemények médiajogi megkülönböztetésének alapján nem ütközne különösebb jogi akadályba a digitális tartalmak és platformok (közösségi média és tartalomközvetítés) különválasztása sem (Andree 2025).

KÖNYVÉSZET

- ALLCOTT, H. et al., 2025. *The Effects of Political Advertising on Facebook and Instagram before the 2020 US Election* [online], National Bureau of Economic Research, working paper 33818. [Letöltés időpontja: 2025.12.10.]. Elérhető: <https://www.nber.org/papers/w33818>.
- ANDREE, M., 2025. *Big Tech Must Go!* Frankfurt – New York: Campus Verlag.
- FIGÀ TALAMANCA, G. és ARFINI, S., 2022. Through the newsfeed glass: Rethinking filter bubbles and echo chambers, *Philosophy & Technology*, Vol. 2022, No. 35. DOI:10.1007/s13347-021-00494-z
- HOHMANN, B., 2023. A Digital Services Act és a Digital Markets Act termékekre és digitális szolgáltatásokra irányuló fogyasztói jogviszonyokat érintő rendelkezései, *Medias Res*, No. 12. DOI:[10.59851/jmr.12.2.4](https://doi.org/10.59851/jmr.12.2.4)
- MEZEI, K. és TRÄGER, A., 2024. Kockázatok és reziliencia az online platformok és a mesterséges intelligencia európai uniós szabályozásában [online], *MTA Law Working Papers*, Vol. 2024, No. 1. [Letöltés időpontja: 2025.12.10.] Elérhető: <https://jog.tk.elte.hu/mtalwp/kockazatok-es-reziliencia-az-online-platformok-es-a-mesterseges-intelligencia-europai-unios-szabalyozasaban>
- PARISER, E., 2011. *The Filter Bubble. What the Internet is Hiding from You*. New York: The Penguin Press.
- PICCARDI, T. et al., 2025. Reranking partisan animosity in algorithmic social media feeds alters affective polarization, *Science*, Vol. 390, No. 6776. DOI:[10.1126/science.adu5584](https://doi.org/10.1126/science.adu5584)

- PÜNKÖSTY, A., 2022. Merre tart az európai szintű platformszabályozás? – Áttekintés a platformok szabályozásának versenyjogi ösztönzőiről, valamint a fúziókontroll lehetséges fejlesztéséről. In: *Az internetes platformok kora*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó.
- SUNSTEIN, C.R. és VERMEULE, A., 2009. Conspiracy Theories: Causes and Cures, *Journal of Political Philosophy*, Vol. 17, No. 2. DOI:10.1111/j.1467-9760.2008.00325.x.
- SUNSTEIN, C.R., 2017. *#Republic: Divided Democracy in the Age of Social Media*. Princeton: Princeton University Press.
- ZÓDI, Zs., 2022. Az európai platformszabályozás jellegzetességei Platformjog és felhasználóvédelem, *Medias Res*, No. 1, DOI:[10.59851/imr.11.1.5](https://doi.org/10.59851/imr.11.1.5).

© Kuti Csongor. Jelen alkotás a Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY) nemzetközi licenc védelme alatt áll